

En ishavspioner.

Jacob Melsom.

Det er i disse dager 100 aar siden den bekjendte Ishavsfarer Jacob Melsom blev født. Naar man saa den bleke, magre mand med den litt haltende gang, skulde man aldrig kunnet tænke sig, at der i denne skrøpelige skikkelse husedes en energi og et mandemot til et saadant overmaal at han kunde misundes av de fleste — skriver H. J. Bull i sin slegtsbok (1917). Han hadde kun naadd manddommens alder, da han i 1873 døde 48 aar gammel. Men var end hans levetid kort, efterlot han sig et minde i skrift og tale, som længe vil overleve ham. Om hans liv og virke har overlærer Emil Olsen i en avisartikel i 1910 git et træffende billede. Med forfatterens tilladelse gjengir vi de væsentlige træk i den interessante skildring.

Næst efter Svend Foyn har neppe nogen av de ældre tiders Ishavsfarere fra det søndenfjellske Norge vundet den navnkundighet som Jacob Melsom. Foruten den fremragende andel han personlig tok i farten paa Ishavet bidrog han ved sine livlige skildringer av livet deroppe og sine værdifulde meteorologiske meddelelser derfra meget til aa henlede opmerksomheten paa forholdene i de arktiske egne. Den av ham ledede Germania-ekspedition gav, om den end ikke naadde sit maal, adskillig videnskabelig utbytte og hadde sin betydning som forløper for senere heldigere foretagender i den retning.

Jacob Emanuel Melsom tilhørte den Foyn-Bullske familie, som gjennom generationer med held har deltatt i farten fra det tønsbergiske sjødistrikt. Han fødtes paa gaarden York i Sandherred den 17. oktober 1824 av foreldrene Søren Melsom og Karen Elisabeth, f. Bull. Sin skoleutdanning mottok han i Tønsbergs borgerskole. Hadde det staat til ham selv aa bestemme sin livsbane, vilde han høist sandsynlig

ha viet sig til literære sysler for derigjennem aa vinde et navn. Han hadde ikke liten fremstillingsevne og følte, som han selv bekjender, «en uimotstaaelig lyst til aa skrive». Men den haarde nødvendighet gav hans livsløp en anden retning. Dels savnet han midlene til aa følge sin lyst, dels la hans sykighet ham saa store hindringer iveien, at han maatte la sig nøie med et forholdsvis tarvelig maal av skolekunderskaper, og saa vendte hans blik sig mot den for hans omgivelser nærmeste «vei til ros og magt» — havet.

De første aar av hans sjømandsliv tilhørte koffardifarten, i hvilken han gjennemgik gradene og arbeidet sig op til en dygtig navigatør. Mot slutningen av 50-arene blev under Melsoms tilsyn «Ishavet» bygget for regning av et interessentskap, som det var lykkes hans energiske bestræbelse aa faa dannet, og med dette gik han i 1860 for første gang paa sælfangst. I 1869 overlot han «Ishavet» til en anden, mens han selv de følgende aar førte dampskibene «Bienenkorb» og «Grønland», tilhørende hr. Albert Rosenthal av firma F. W. Wencke & Co., i Bremerhafnen.

Melsom hadde vistnok sine betæneligheter aa overvinde, inden han kunde bekvemme sig til aa gaa i utenlandsk tjeneste. Men

han fandt sin patriotiske følelse tilfredsstillet ved den omstændighet, at hele den betydelige utrustning skulde foregaa her i landet, og at besætningen næsten udelukkende blev norsk. Han haabet desuten ved den større pengestyrke, som nu stod til hans raadighet, aa kunne realisere sin yndlingsplan: ved siden av deltagelsen i det almindelige fiske aa gaa ut paa opdagelsen av nye fangstfelter. De forsøk, han i saa henseende gjorde blandt hovedstadens rikmænd, ledet til intet; men i hr. Rosenthal hadde han fundet en mand, som hadde lyst og mot til aa gaa ind paa hans planer, og saaledes kunde han da i juli 1871 se sit inderlig nærede ønske virkeliggjort, aa staa i spidsen for en arktisk ekspedition. Denne blev meget liberalt utstyret av hr. Rosenthal Dr. Petermann interesserte sig varmt for den og ydet sin værdifulde veiledning. Efter hans anvisning anmodedes den bekjendte Afrika-reisende hofrat M. Th. von Heuglin om aa følge med, hvortil han straks var villig, og som yderligere videnskabelig assistance deltok efter anbefaling av prof. H. Mohn den senere adjunkt i Larvik A. Aagaard. Maalet var undersøkelse av det Kariske hav, Ob- og Jenisei-mundingene, Sibiriens nordkyst og de Nysibiriske øer.

«Germania» forlot Tønsberg

den 8. juli; ankom 6. aug. til Novaja Semlja; baade ad Matschin-Scharr, Karaporten og Jugostrædet søkte man aa trænge igjennem, men overalt var drivisen i strædenes østlige del til hinder. Da man den 2. septbr. forgjæves hadde forsøkt aa forcere isen i Jugostrædet, maatte man vende om og paa grund av den fremrykkede aarstid tænke paa tilbakereisen. 16. oktober, var man efter 100 dagers togt igjen tilbake i Tønsberg. Ekspeditionen er utførlig fremstillet i v. Heuglins verk: Reisen nach dem Nordpolarmeer in dem Jahren 1870 und 1871. Zweiter Theil. Reise nach Novaja-Semlja. 300 pag. med originalkarter og talrike illustrationer, likesom Petermanns Mittheilungen for 1871—1872 indeholder interessante meddelelser om den. Endel av den øvrige Novaja-Semlja ø blev for første gang nøiere undersøkt og kartlagt; talrike dybdemaalinger og undersøkelser av øenes dyr- og planteverden foretokes med megen nøiagtighet. Den meteorologiske dagbok og skisjournalen er ført av Melsom. Den største del av det videnskabelige utbytte blev hr. Rosenthals eiendom, men en del tilstilt ogsaa det norske universitet. Fra det geografiske selskap i St. Petersburg mottok Melsom en meget anerkjennende skrivelse med tak for en selskapet tilstillet beretning

om ekspeditionen.

Efter sin hjemkomst var Melsom meget optatt av for det nylig dannede «Deutsche Polarschiffahrts Gesellschaft» aa erhverve en bekvem plass som station for dette betydelige foretagedes forskjellige anlag. En saadan fandtes i Kristvik nær Kristiansund, hvor flere byggefretagender sattes iverk. Efter Melsoms død nedlagdes imidlertid etablissementet, og de tyske sælfangere fortrak fra fangstfeltet. Ogsaa med dannelsen av Göteborgselskapet «Ishafvet» var han behjælpelig med sin indsigt og erfaring.

Melsom hadde imidlertid ikke opgit haabet om fremtidige arktiske undersøkelser, da en begivenhet, som dengang fylgte almenheten med deltagelse, ogsaa grep ham og fik en for ham skjæbnesvanger følge.

Det vil endnu være i de gamles erindring, hvilken bevægelse det vakte, da man høsten 1872 fik visshet for, at — foruten Nordenskjølds ekspedition ved Moselbay — ogsaa fangstmandskaper fra Finmarken, ialt 18 mand, var infrosset og var blit nødt til aa overvintre ved Isfjorden paa Spitsbergen. Uagtet skib «Albert», som staten hadde utsendt til deres redning, paa grund av svære storme var vendt tilbake uten aa naa sit maal, og uagtet

En ishavspioner.

Forts. fra 6. side.

«Isbjørnen» med sit uforrædede mandskap var avgaat fra Tromsø ditop — den maatte ogsaa vende — brændte Melsom av begjærighet efter aa komme de ulykkelige til hjælp, og det var med sand tilfredsstillelse, han nytaarsdag 1873 mottok ordre fra sit rederi om aa opsøke de indefrosne, dog med det forbehold, at hans skib «Grønland» maatte være tilbake til det almindelige fangstfelt til sedvanlig fisketid. Den 28. januar 1873 gik Jacob Melsom for sidste gang under seil fra Kjøbmandskjær. Dr. Augestad fulgte med som skibslæge og stuertens hustru som sykepleierske, da man maatte vente aa finde de indefrosne i forkommen tilstand. Man hadde aa kjæmpe med sterke storme med kulde, is og mørke. Den 7. mars fik man landkjending og styrte for Isfjorden. Men ved middagstid blev skibet liggende fast i isen to mil fra land, denne skruedes mer og mer sammen. Skibet drev med ismassen og laa om eftermiddagen ikke mer end en god halv mil fra land. Paa grund av isforholdene saavel utenfor som i selve Isfjorden maatte skibet vende. «Den 7. mars», — heter det i Melsoms efterlatte dagbok — «var for os alle en dag, rik paa haab og rik paa skuffelse, det vil I derhjemme saa godt kunne forstaa. Maalet saa nær, og dog ikke kunne

række det! Mange forskjellige tanker beskjæftiget min sjæl, da skibet i den mørke nat med hvert sekund mer og mer fjernet sig fra det maal, hvorefter vi saa længe hadde higet. Gud ske tak. Du lot gode tanker faa overhaand. Jeg kunde takke dig, fordi du saa forunderlig vel hadde ført os frem paa vor farefulde reise og trygt bevaret os indtil nu; jeg kunde føle inderlig glæde og taknemmelig hengivenhet, fordi der gives mennesker, der ikke lukker sit hjerte for medmenneskers nød».

Som dette er de sidste ord fra hans haand, blev den 7. mars den sidste dag, han betraadte sit dæk. Hans livsgjerning var tilende. Den sidste dags spændende anstrengelse hadde været hans svake konstitution for sterk. Et par dage efter lot han den ytring falde, at han ikke hadde langt tilbake. Han fik ombord den bedste pleie, men sygdommen (vattersot) tok til, og den 27. april hensov han kun 48½ aar gammel.

Det vakte en egen alvorsfuld deltagelse i hans fædrenestad, da det en aften i begyndelsen av mai rygtedes, at Jacob Melsoms lik var kommet hjem paa et av Svend Foyns skibe. Han blev begravet 16. mai med en høitidelighet saa stor, som ingen kunde mindes i Tønsberg.

Faa nordmænd har som Melsom søkt aa hæve sjømandsstan-

dens betydning og ære, i skrift som i tale virket han for den, ikke mindst i Tønsbergs sjømandsforening, hvis formand han gjentagende var. Han førte en let pen, ved festlige anledninger lød hans ord veltalende og begeistrende. Han var en mere end almindelig ideelt anlagt personlighet. Kjærlighet til hjem og fædreland var hans ledende princip, aa bringe sine nærmeste lykke og fædrelandet gavn var gjestanden for hans virken. I hans gjestfrie hus fik alle en venlig mottagelse, og han hadde en aapen haand for den trængende.

Melsoms navn er særlig knyttet til Ishavsbedriften. Om denne skrev han opsatser i «Morgenbladet» og Tønsberg-avisene, der endnu vil læses med interesse. For sine værdifulde bidrag til de nordlige haves meteorologi mottok han i 1869 guldmedalje av L'association scientifique de France. I sin by var han, uagtet han paa grund av sin bedrift i en længere tid av aaret maatte være fraværende, i en række av aar medlem av bystyret, var 3 ganger valgmand og 1859—60 stortings-varamand.

Hans død, just som en stor og gavnlig virkekreds var aapnet for ham, blev dypt beklaget, og inderlig blev det sandet, hvad man sang ved hans grav:

Hvor skjøn var ei din sidste færd,
den brødre gjaldt i nøden,
Du stanset blev, men er dog værd,
en seierskrans i døden!»